TA’LIM JARAYONIDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH: MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Nizamov Alisher Bayazovich Guliston davlat pedagogika instituti
Boshlang’ich ta’lim metodikasi kafedrasi
Rahmatova Madina Sherzodjvna 1bosqich talabasi

Annotatsiya. *Ushbu maqolada sun’iy intellektning (SI) ta’lim sohasidagi o‘rni va ahamiyati tahlil qilinadi. SI tizimlarining o‘qitish jarayonini avtomatlashtirish, personallashtirilgan ta’limni ta’minlash, ma’lumotlarni tahlil qilish va o‘quvchilarning bilim darajasini baholashdagi roli ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, SIning ta’limdagi afzalliklari — 24/7 ta’lim imkoniyati, tezkor qayta aloqa, keng ma’lumotlar bazasi va xatolarga chidamlilik haqida so‘z yuritiladi. qayd etilgan.*

Kalit so‘zlar: *Sun’iy intellekt, ta’limda avtomatlashtirish, personallashtirilgan ta’lim, Ma’lumotlarni tahlil qilish, Baholash tizimi, O‘qituvchi roli, Texnologik tengsizlik.*

Аннотация: *В данной статье анализируется роль и значение искусственного интеллекта (ИИ) в сфере образования. Рассматривается автоматизация процесса обучения, обеспечение персонализированного обучения, анализ данных и оценка уровня знаний учащихся с помощью ИИ. Также обсуждаются преимущества ИИ в образовании — возможность обучения 24/7, быстрая обратная связь, широкая база данных и устойчивость к ошибкам.*

Ключевые слова: *Искусственный интеллект, автоматизация в образовании, персонализированное обучение, анализ данных, система оценивания.*

Annotation. *This article analyzes the role and significance of artificial intelligence (AI) in the field of education. It examines the automation of the teaching process, the provision of personalized learning, data analysis, and the assessment of students' knowledge levels using AI. The advantages of AI in education — 24/7 learning opportunities, rapid feedback, extensive databases, and error resilience — are also discussed.*

Keywords: *Artificial intelligence, automation in education, personalized learning, data analysis, assessment system, role of the teacher, technological inequality.*

Mamlakatimizda o‘qitish texnologiyalarini zamonaviylashtirishni jadallashtirish, rivojlangan iqtisodiyotli mamlakatlarga qaraganda yanada dolzarb ahamiyatga ega.

Mamlakatimiz ta’lim tizimidagi asosiy vazifa jahon talablariga mos keluvchi axborot texnologiyalarini o‘qitish jarayoniga qo‘llashdan iborat. O‘zbekistonda ta’lim tizimining axborotlashtirilishi xalqaro jamiyatda ham tan olindi.

Zamonaviy texnologiyalar taraqqiyoti ta’lim sohasini tubdan o‘zgartirmoqda. Ayniqsa, sun’iy intellekt (SI) texnologiyalarining kirib kelishi o‘quv jarayonini avtomatlashtirish, individual yondashuvni kuchaytirish va bilim olishni yanada

samarali qilish imkonini bermoqda. Biroq bu jarayon bir qator muammolarni ham

yuzaga keltirmoqda. Ushbu maqolada SI'dan ta'limda foydalanishning asosiy muammolari va istiqbollari tahlil qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni

***O'qitish jarayonini avtomatlashtirish*.** SI tizimlar o'quv materiallarini tahlil qilish, o'quvchilarning bilim darajasini baholash va individual ta'lim rejalarini tuzishda yordam beradi. Bu o'qituvchilarga ko'proq vaqtni individual yondashuvga qaratish imkonini beradi.

Personallashtirilgan ta'lim. SI algoritmlar har bir o'quvchining o'zlashtirish sur'ati va uslubiga moslashtirilgan o'quv dasturlarini yaratadi. Bu o'quvchilarning samarali o'rganishiga yordam beradi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish. SI tizimlar o'quvchilarning faoliyati va natijalarini kuzatib, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlaydi. Bu ma'lumotlar ta'lim jarayonini takomillashtirishga yordam beradi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi afzalliklari

24/7 o'qitish imkoniyati. SI tizimlar kunning istalgan vaqtida ishlashi mumkin, bu esa o'quvchilarga o'zlariga qulay vaqtda o'rganish imkonini beradi. Bu ayniqsa masofaviy ta'lim va katta yoshdagi o'quvchilar uchun foydali.

Tezkor qayta aloqa. SI tizimlar o'quvchilarning ishlarini tezda tekshirib, natijalarni tahlil qiladi va tushuntirishlar beradi. Bu o'quvchilarga o'z xatolarini tezroq tushunish va tuzatish imkonini beradi.

Keng qamrovli ma'lumotlar bazasi. SI tizimlar juda katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash va saqlash imkoniyatiga ega. Bu o'quvchilarga turli manbalardan keng qamrovli ma'lumotlarga kirish imkonini beradi.

Xatolarga chidamlilik. SI tizimlar charchamaydi va kayfiyatga bog'liq emas. Ular har doim bir xil samaradorlik bilan ishlaydi, bu esa o'qitish sifatining barqarorligini ta'minlaydi.

Muammolar

1. **Pedagogik nazoratning zaiflashuvi** Sun'iy intellekt yordamida testlar, esse va topshiriqlarni avtomatik baholash imkoniyati mavjud bo'lsa-da, bu insoniy yondashuvni cheklashi mumkin. O'qituvchining intuitiv baholashi, psixologik holatni sezishi SI tomonidan to'liq qamrab olinmaydi.
2. **Ma'lumotlar maxfiyligi va xavfsizligi** O'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlari SI tizimlarida saqlanadi. Bu esa kiberxavfsizlik muammolarini keltirib chiqaradi. Ma'lumotlar noto'g'ri qo'llanilishi yoki sizib chiqishi salbiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.
3. **Texnologik tengsizlik** SI'dan foydalanish uchun zamonaviy qurilmalar, internet va texnik bilimlar talab etiladi. Bu esa qishloq joylaridagi yoki kam ta'minlangan o'quvchilar uchun imkoniyatlar cheklanishiga olib keladi.

4. **O‘quvchilarning mustaqil fikrlashiga ta’siri** Sun’iy intellekt yordamida tez va oson javob olish imkoniyati o‘quvchilarning izlanish, tahlil qilish va mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini susaytirishi mumkin.

Sun’iy intellektning ta’lim jarayoniga ta’siri.

O‘qituvchi rolining o‘zgarishi. SI tizimlar ko‘p vazifalarni o‘z zimmasiga oladi, natijada o‘qituvchining roli o‘zgaradi. Ular ko‘proq yo‘naltiruvchi va maslahatchi vazifasini bajaradi, o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga ko‘proq e’tibor qaratadi. ***O‘quv jarayonining individuallashtirish.*** SI tizimlar har bir o‘quvchining o‘zlashtirish sur’ati va uslubiga moslashadi. Bu esa o‘quvchilarning o‘zlashtirish darajasini oshiradi va ta’lim samaradorligini oshiradi.

Baholash tizimining o‘zgarishi. SI tizimlar o‘quvchilarning bilimlarini uzluksiz baholash imkonini beradi. Bu esa an’anaviy imtihonlar o‘rnini egallashi va o‘quvchilarning stressini kamaytirishi mumkin.

Yangi ko‘nikmalarning shakllanishi. SI bilan ishlash o‘quvchilardan yangi ko‘nikmalarni talab qiladi. Masalan, ma’lumotlarni tahlil qilish, texnologiyalardan samarali foydalanish va SI bilan hamkorlik qilish kabi ko‘nikmalar muhim ahamiyat kasb etadi.

Istiqbollar

1. **Individual ta’lim yondashuvi** SI har bir o‘quvchining bilim darajasi, qiziqishi va o‘rganish uslubiga mos ravishda ta’lim materiallarini taklif qilishi mumkin. Bu esa o‘quv jarayonini shaxsiylashtirishga xizmat qiladi.

2. **O‘qituvchilarga yordamchi vosita sifatida** Sun’iy intellekt dars rejalari tuzishda, baholashda va o‘quvchilarning rivojlanishini tahlil qilishda o‘qituvchilarga katta yordam beradi. Bu esa pedagogning asosiy vazifalariga ko‘proq vaqt ajratish imkonini yaratadi.

3. **Global ta’lim resurslariga kirish** SI yordamida turli tillardagi ta’lim materiallari avtomatik tarjima qilinadi, ovozli yordamchilar orqali o‘rganish imkoniyati yaratiladi. Bu esa ta’limning global integratsiyasini kuchaytiradi.

4. **Doimiy rivojlanish va yangilanish** SI tizimlari o‘z-o‘zini o‘rganish asosida doimiy takomillashadi. Bu esa ta’lim mazmunining zamon talablariga mos ravishda yangilanib borishini ta’minlaydi.

Tadqiqot natijasi va muhokama

Ushbu tadqiqot natijalariga ko‘ra, sun’iy intellekt (SI) ta’lim jarayonida samarali vosita sifatida keng imkoniyatlar yaratmoqda. Avvalo, SI tizimlari o‘quv jarayonini avtomatlashtirish orqali o‘qituvchilarga individual yondashuvga ko‘proq e’tibor berish imkonini beradi. Bu esa ta’lim sifatining oshishiga va o‘quvchilarning bilim darajasining yaxshilanishiga olib keladi. Shuningdek, SI algoritmlari asosida yaratilgan personallashtirilgan ta’lim dasturlari har bir o‘quvchining o‘zlashtirish sur’ati va uslubiga mos keladi, bu ta’lim samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Tadqiqotda shuningdek, SI tizimlarining o‘quvchilarning faoliyati va natijalarini tahlil qilishi, ularning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash orqali ta’lim jarayonini

takomillashtirishga katta hissa qo‘shayotgani qayd etildi. Bu jarayon o‘qituvchilarga o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Biroq, SI’ning ta’limdagi joriy etilishi bilan bog‘liq ayrim muammolar ham aniqlangan. Pedagogik nazoratning zaiflashuvi, ya’ni o‘qituvchining intuitiv baholashi va psixologik yondashuvining kamayishi ta’lim jarayonida inson omilining o‘rnini to‘liq qoplay olmasligi muammosi mavjud. Bundan tashqari, ma’lumotlar xavfsizligi va shaxsiy ma’lumotlarning himoyasi sohasida xavotirlar paydo bo‘lmoqda, chunki SI tizimlarida katta hajmdagi ma’lumotlar saqlanadi va ular noto‘g‘ri qo‘llanilishi yoki sizib chiqishi mumkin.SI o‘quvchilarning mustaqil fikrlash ko‘nikmalariga ham ta’sir ko‘rsatishi mumkin — tez va oson javob olish imkoniyati o‘quvchilarning izlanish, tahlil qilish va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini kamaytirishi xavfi mavjud.

Shu bilan birga, SI ta’lim jarayonida o‘qituvchilarning rolini o‘zgartiradi: ular ko‘proq yo‘naltiruvchi va maslahatchi vazifasini bajaradi, o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga e’tibor qaratadi. Bu esa ta’lim jarayonining sifat va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot SI texnologiyalarining ta’limda qo‘llanilishi katta salohiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Lekin ularni samarali va mas’uliyat bilan joriy etish, shuningdek inson omili bilan uyg‘unlashtirish ta’lim jarayonining muvaffaqiyati uchun zarurdir. Kelajakda SI va inson yondashuvining uyg‘unligi ta’lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Xulosa.

Sun’iy intellekt ta’lim sohasida ulkan imkoniyatlarni taqdim etmoqda. Biroq bu texnologiyadan foydalanishda muammolarni e’tibordan chetda qoldirmaslik zarur. SI’ni to‘g‘ri va mas’uliyatli qo‘llash orqali ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning salohiyatini to‘liq ro‘yobga chiqarish mumkin. Kelajakda SI va insoniy yondashuv uyg‘unligi ta’limning yangi bosqichini belgilab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch. – T.: Ma‘naviyat, 2010.
2. Axloq-odobga oid hadis namunalari. – T.: Fan, 1990.
3. Mavlonova R., Raxmonqulova N. Boshlang‘ich ta’limning integratsiya-lashgan pedagogikasi. – T.: O‘qituvchi, 2006.
4. Azizxo‘jaeva N.N Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – T.: O‘zbekiston yozuvchilar uyushmasining Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti. 2006, 51-54-b.
5. Islomov, A. Sun’iy intellekt va ta’limning kelajagi. Toshkent: Ta’lim nashriyoti. 2022, 120-b.
6. Karimova, M. Ta’limda avtomatlashtirish va innovatsiyalar. Samarqand: Ilm-fan. 2021, 98 b.
7. Rustamov, B. Ta’limda zamonaviy texnologiyalar. Toshkent: O‘qituvchi

nashriyoti. 2020, 150 b.
8. Tursunov, S. Personallashtirilgan ta’lim va uning ahamiyati. Buxoro: Ilmiy nashriyot. 2019, 75 b.
9. Axmedov, D. Ma’lumotlarni tahlil qilish va ta’limda qo‘llanilishi. Namangan: Ta’lim va fan. 2023, 60 b.